

Szeroka wymowa ę i grupy eN

Autor: Halina Karaś

{smoothgallery image=M936.gif&title=Leksykon&caption=Szeroka wymowa ę i grupy eN. Oprac. A. Krawczyk-Wieczorek na podstawie: Dejna 62.}Szeroka wymowa ę i grupy eN. Szeroka wymowa przedniej samogłoski nosowej ę powoduje, iż słyszymy na miejscu nosówki ę samogłoskę nosową a lub zbliżoną do nosowego a, np. cansto, piankna / piankna = często, piękna. Artykulacja szeroka ę była kiedyś właściwa staropolszczyźnie, a do dziś występuje w gwarach Pomorza, bliższego Mazowsza, południowej Małopolski i Śląska (ale tu po spółgłoskach miękkich wymowa wąska: ciynżki). Podobnie jak nosówka przednia ę, czyli szeroko, jest na ogół wymawiana grupa eN, która utożsamia się z aN (eN → aN), np. jedan, ciamno = jeden, ciemno. Paralelizm ten nie występuje jedynie na Śląsku, gdzie przy szerokiej wymowie ę (sąmp = sęp) mamy yN (eN → yN): jedyn, tyn. W niektórych gwarach południowej Małopolski, które jeszcze niedawno charakteryzowały się szeroką wymową ę jako an / ęa, np. w gwarze podegrodzkiej, gorczańskiej (zagórzańskiej) sąsiadujących z małopolskimi gwarami jednonosówkowymi, nastąpiły zmiany polegające na utożsamianiu się obu nosówek ę i ą w dźwięk ą, który często ulega odnosowieniu, np. doby, świot = dęby, świat. Takiej wymowie towarzyszy na ogół realizacja grupy eN jako oN, np. wiom, z grochom, palonisko = wiem, z grochem, palenisko.